

Den gyldne regel

Tekst/illustrasjoner:

Jeanette Livesay og Ariane Schjelderup/Ariane Schjelderup

Filosofiske spørsmål:

Ariane Schjelderup

Sist oppdatert: 1. desember 2003

Når de forskjellige trossamfunnene idag er i dialog fremheves gjerne en felles åndelig og etisk plattform. En del av denne plattformen er «den gyldne regel», som i kristendommen også kalles for «nestekjærlighetsbudet». Den mest kjente formuleringen av dette budet er kanskje den vi finner vi i Tredje Mosebok 19:18 hvor det står at «Du skal elske din neste som deg selv.»

Vi presenterer her en rekke sitater, hentet fra forskjellige religioner og livssyn, som på hvert sitt vis skildrer «den gyldne regel». Vi har valgt å konsentrere oss om sitater hvor handlingen står i sentrum – ikke kjærligheten (vi skal senere komme tilbake til kjærlighetens betydning i de forskjellige religionene). Samlingen er representativ, men ikke utfyllende; dette er ikke de eneste stedene vi finner den gyldne regel formulert i de enkelte religioners skrifter.

Vi foreslår at læreren skriver ut sitatene, deler dem ut blant elevene, og bruker dem som utgangspunkt for samtale i klassen (se spørsmålene nederst på denne siden). Eller ta en kikk på klasseromsaktiviteten Den gyldne regel i praksis (se også lenke i høyremargen).

Kristendommen

«Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, skal også dere gjøre mot dem. For dette er loven og profetene i en sum.» (Matteus, 7:12)

Jødedommen

«Gjør ikke mot din neste noe du ville mislike dersom det ble gjort mot deg. Dette er hele loven. Resten er kommentarer.» (Talmud Shabbat, 31a)

Islam

«Handle ikke urettferdig, og dere skal ikke bli behandlet urettferdig.» (Koranen, 2:279)

Hinduismen

«Dette er pliktens sum: gjør aldri mot andre noe som ville volde smerte dersom det ble gjort mot deg.» (Mahabharata, 5:1517)

Buddhismen

«Sår ikke andre, for du ønsker ikke selv å bli såret.» (Udana Varga, 5:18)

Baha'i-troen

«Velsignet er den som foretrekker sin bror fremfor seg selv.» (Tablets of Bahá'u'lláh, s. 71)

Parser-religionen

«Bare det menneske er godt som avstår fra å gjøre noe mot andre som det ikke finner godt for seg selv.» (Zarathustra: Dadistan-i-dinik, 94:5)

Jainismen

«Et menneske bør vandre omkring og behandle alle vesener som det selv ville ha blitt behandlet.» (Sutrakritanga 1.11.33)

Konfusianismen

«Gjør ditt beste for å behandle andre slik du ville ønske å bli behandlet selv.» (Mencius VII. A.4)

Taoismen

«Se på din nabos vinning som din egen vinning, og din nabos tap som ditt eget tap.» (T'ai Shang Kan Yin P'ien)

Ordtak fra Yoruba, Nigeria

«Den som er iferd med å ta en spiss pinne for å pirke i en fugleunge bør først prøve det på seg selv for å kjenne hvor vondt det gjør.»

Læresetning blant Shawnee-indianerne (Nord-Amerika)

«Hverken drep eller skad din neste, for det er ikke ham du skader, det er deg selv du skader. Gjør godt mot ham og gi ham derfor flere lykkelige dager slik du gir det til deg selv. Gjør ikke galt mot eller hat din neste, for det er ikke ham du gjør galt mot, men deg selv.»

Arnulf Øverland, norsk livssynshumanist

«Du skal ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke rammer deg selv.»

Ideer til filosofiske samtaler

1. Vi gjenfinner den gyldne regel i alle de store religionene. Kan det fortelle oss noe om:

- hvordan mennesket er?
- hvordan menneskene ønsker å være?
- hva som er viktig i religionene?
- forholdet mellom religionene?
- at mennesket trenger lover, og at dette er en nærliggende lov å bruke?

2. Synes dere dette er en god regel? Hva er det i tilfelle som gjør den god:

- den er mulig å praktisere for alle
- den gjør livet bedre for alle
- jeg liker den, punktum!
- den kan tolkes på forskjellig måte, og tilpasses den enkelte situasjon
- det er ikke en god regel, fordi...

Er en regel bedre jo flere av disse punktene som oppfylles? Er det noe mer som må til for at en regel skal være god?

3. Gjensidighet kan sies å være et stikkord for den gyldne regel: du skal gjøre mot andre slik du ønsker at andre skal gjøre mot deg. Men betyr dette at du også må gjøre mot deg selv slik du ønsker å gjøre mot andre? Kan du være et «annet» menneske for deg selv?

4. Vi kan ha forskjellig motivasjon for å gjøre godt mot andre. Ifølge flere av formuleringene skal du handle godt mot andre fordi du selv får det bedre. Er dette en nestekjærlig motivasjon for å handle godt? Burde vi ikke være mer opptatt av at andre skal ha det bra enn at vi selv får noe igjen for å gjøre godt?

Ifølge hinduismen er det en plikt å handle godt mot andre. Er det en bedre motivasjon å gjøre godt mot andre av plikt enn av kjærlighet? Eller er det bedre om vi gjør godt fordi vi ønsker at andre mennesker skal ha det bra? I tilfelle det siste: bør vi da ikke gjøre godt mot andre hvis vi ikke virkelig føler for det?

5. Hvorfor er regelen «gylden» – kunne den ikke like gjerne ha vært rød eller blå? Kan dere komme med eksempler på slike røde og blå regler – og gjerne noen grønne, sorte og hvite også? Tror dere vi finner disse reglene i alle religionene også? Eller er det bare «gyldne» regler som er universelle, dvs. at de gjelder overalt?